DERLEME MAKALE

TEMSİLÎ DEMOKRASİLERİN DÖNÜŞÜMÜNDE MEDYANIN DURUMU: SİYASİ, İKTİSADİ VE TOPLUMSAL YENİLEŞMEYİ ANLAMLANDIRMAK

Oya TOKGÖZ[*], Burak ERDOĞAN[**]

Gönderim Tarihi: 06.06.2026 - Kabul Tarihi: 12.10.2026

Tokgöz, O., & Erdoğan, B. (2026). Temsilî demokrasilerin dönüşümünde medyanın durumu: Siyasi, iktisadi ve toplumsal yenileşmeyi anlamlandırmak. *Etkileşim*, 18, 410-433. https://doi.org/10.32739/etkilesim.2026.9.18.376

Bu çalışma araştırma ve yayın etiğine uygun olarak gerçekleştirilmiştir.

Öz

Bu çalışma kapsamında temsilî demokrasilerin içinde bulundukları dönüşüm sürecinde medyanın durumu değerlendirilmiştir. Siyasi, iktisadi ve toplumsal düzlemde ele alınan bu süreç, farklı coğrafyalardan örneklere başvurmak ve bu örneklerin toplamını kuramsal tartışmalar ile desteklemek suretiyle yürütülmüştür. Sonuç olarak, temsilî demokrasilerin yaygınlaşmasına dayanak sağlayan temellerin değiştiği ve bu değişimin de medyanın toplumsal rolü açısından bir dönüşüme işaret ettiği üzerinde durulmuştur. Tarihsel bir sapmadan dönüş olarak değerlendirilen bu sürecin, mevcut koşullar ve küresel ölçekte kapsayıcılık gözetilerek yeniden ele alınması gerekmektedir. Bu yeniden değer atama süreci ise toplumsal koşulların ve bilimsel iktidar ilişkilerinin göz önünde bulundurularak tartışılması gerekmektedir.

Anahtar Kelimeler: temsilî demokrasi, demokratik gerileme, medyanın ticarileşmesi, haberden kaçınma, siyasal iletişim.

* Emekli Profesör Doktor, Ankara, Türkiye.
tokgoz@media.ankara.edu.tr, ORCID: 0009-0000-6953-6194

**Araştırma Görevlisi, Ankara Üniversitesi İletişim Fakültesi, Ankara, Türkiye.
brkerdogan@ankara.edu.tr, ORCID: 0009-0006-6211-0725

REVIEW ARTICLE

THE STATE OF MEDIA IN THE TRANSFORMATION OF REPRESENTATIVE DEMOCRACIES: UNDERSTANDING THE POLITICAL, ECONOMIC, AND SOCIAL SHIFTS

Oya TOKGÖZ*, Burak ERDOĞAN**

Received: 06.06.2026 - Accepted: 12.10.2026

Tokgöz, O., & Erdoğan, B. (2026). Temsilî demokrasilerin dönüşümünde medyanın durumu: Siyasi, iktisadi ve toplumsal yenileşmeyi anlamlandırmak. *Etkileşim*, 18, 410-433. https://doi.org/10.32739/etkilesim.2026.9.18.376

This study complies with research and publication ethics.

Abstract

This study evaluates the status of the media within the ongoing transformation of representative democracies. This process, analyzed across political, economic, and social dimensions, draws on examples from diverse geographies and reinforces them with theoretical discussion. Consequently, the study emphasizes that the foundations underpinning the expansion of representative democracies have shifted, and this change signals a fundamental transformation in the media's social role. This transformation, treated as a turn back from a historical anomaly, requires a re-evaluation that considers contemporary conditions and global inclusivity. This process of revaluation must be debated with due consideration of social conditions and scientific power relations.

Keywords: representative democracy, democratic backsliding, commercialization of media, news avoidance, political communication.

* Retired Professor, Ankara, Türkiye.
tokgoz@media.ankara.edu.tr, ORCID: 0009-0000-6953-6194

** Research Assistant, Ankara University, Faculty of Communication, Ankara, Türkiye.
brkerdogan@ankara.edu.tr, ORCID: 0009-0006-6211-0725

Giriş

Temsilî demokrasilerde medyanın rolü, kamu yararına yönetenleri denetlemek, geniş kitlelerin taleplerini siyaset kurumuna ileterek temsil ve katılıma alan açmak, bilgi akışı sağlayarak 'ekonomik bireyin' en doğru kararı almasını sağlamak ile açıklanmaktadır (Hulten, 1962; Özer, 2010; Schlapp, 2015). Vatandaşın yönetime seçimler aracılığıyla katıldığı bu rejimlerde medyanın iktisadi ve idari olarak karar alıcı olmayan ve bu yetkiyi seçimler vasıtasıyla siyasetçilere devreden geniş kitlelerin hakkını koruması beklenmekte, toplumsal meselelerin gündeme getirilmesi ve taleplerin görünür kılınması hedeflenmektedir. Medyanın rolüne yönelik bu denklem, liberal yapılarda özü itibarıyla ticari bir kurum olan basının işlevini yerine getirmesi adına özgür olması gerektiği sonucuna varmaktadır.

Özgür basının demokratik kurumların tesis edilmesini kolaylaştıracağı, siyaset kurumunun yozlaşmasını engelleyeceği ve sermayenin kanun dairesinde kalmasını sağlayacağı öne sürülmüştür. Bu sayede verimli bir işleyiş tesis edecek olan ülkelerin refah düzeyleri artacak, müreffeh ve demokratik ülkeler savaşmaya dahi gerek duymayacaktır. Neticede küresel barış sağlanacak, küresel veya yerel ölçekte güç ve iktidar mücadelesine gerek kalmayacaktır. Ticari bir kurum olarak basın, ihtiyaç duyduğu serbestliği kazandığı takdirde birçok sorunu çözecektir. Bir yönüyle kapitalist toplumların karşı karşıya olduğu sorunların hepsinin çözümü özgürce faaliyet gösteren basındır.

Gerek Francis Fukuyama (1992) tarafından öne sürülen tarihin sonu tezi gerek William H. Dutton'un (2009) internet ve devamı niteliğindeki teknolojinin yasama, yürütme, yargı ve medyanın ardından beşinci gücü ortaya çıkardığına yönelik önermesi, yukarıda kısaca özetlenen paradigmada anlam kazanmaktadır. Buna karşın Oğuzhan Taş (2022), 20. yüzyıl koşullarının ve propagandanın 21. yüzyılda yeniden belirginleştiğine ve demokrasinin içinde bulunduğu epistemik krizin başlıca unsurlarından biri hâline geldiğine dikkat çekmektedir. Kamusal iletişimde irrasyonelleşme eğilimleri artmış, siyasette yalan olağanlaşmış ve manipülasyon meşru bir araca dönüşmüştür. Medyanın idealize edilen rolünden gittikçe uzaklaştığı bir düzlemde ise siyaset-medya ilişkisinin yeniden ele alınması ihtiyacı ortaya çıkmıştır.

Richard M. Perloff (2026), medyayı dâhil etmeden siyasetin anlaşılamayacağını, siyasi sistemde oynadığı rolün kavranmadan da çağdaş medyanın anlaşılamayacağını belirtmiştir. Nitekim toplumu etkilemekle birlikte toplumdan etkilenen medya, iktisadi olduğu kadar siyasi ve toplumsal bir müessesedir. Bu sebeple medyanın toplumsal konumu ve rolüne ilişkin değerlendirmelerde içinde bulunduğu bağlamı göz önünde bulunduran tartışmalar yürütülmeli, idealize edilmeli veya eleştirilmelidir. Mevcut durumu açıklamayan temeller üzerine inşa edilen çalışmalar, üzerinde çokça emek sarf edilen çalışmaları yakalamaya çalıştığı gerçeklikten uzaklaşma tehlikesiyle karşı karşıya bırakmaktadır.

Temsilî demokrasilerin düşünsel temeli Aydınlanma dönemine yaslanmak-

la birlikte yaygın bir şekilde tecrübe edilmesi II. Dünya Savaşı sonrasına denk gelmiştir. Kitle toplumu ve refah devletinin üzerinde anlam kazanan bu anlayış, post-endüstriyel toplumun ve neoliberal devletin zemininde dönüşüme uğramaktadır. Bu dönüşüm toplumsal bir kurum olan medyayı da etkilemekte, siyasi ve iktisadi durumdaki değişim ile birlikte dönüşüme zorlamaktadır. Tecrübe edilen yaratıcı yıkım farklı nedenler ile endişeye yol açmakta ve bilimsel çevreleri demokrasinin durumu üzerine tartışmaya itmektedir. Serbest olduğu takdirde temsilî demokrasiler için vazgeçilmez bir unsur olarak ele alınan medya da bu tartışmalarda kendine yer bulmaktadır. Mevcut durumu açıklamayan kuramsal temellere dayanan değerlendirmeler ise sürekli bir kötüye gidişi tekrarlamakta, devamlı bir kriz hâline işaret etmektedir. Devletin, iktisadi sistemin ve toplumun dönüşümüne rağmen tartışmaların önemli bir kısmı geleneksel anlatılar etrafında şekillenmektedir.

Bu çalışma kapsamında temsilî demokrasilerin dönüştüğü bir devrede medyanın rolünü anlamak adına kuramsal ve tarihsel bir alan yazını değerlendirmesi gerçekleştirilmiştir. Sırasıyla siyasi, iktisadi ve toplumsal düzlemdeki yenileşme bağlamında medyanın konumu, farklı coğrafya ve toplumlardan örnekler ile açıklanmaya çalışılmıştır. Yaşanılan dönüşümün anlamlandırılması adına ilk olarak temsilî demokrasilerde medyanın rolü ve önemine değinilmiştir. Sonrasında demokrasilerin dönüşümü tartışılmış, bu dönüşümün siyasi ve iktisadi temelleri sorgulanmış, siyasi ve iktisadi alandaki dönüşümün toplumsal yapıya etkileri incelenmiştir. Bütüncül bir bakış açısıyla ele alınmaya çalışan bu dönüşümde medyanın konumundaki değişim belirgin olmakla birlikte temsilî demokrasilerdeki konumunun izleri git gide kaybolan bir dönemde kaldığı sonucuna ulaşılmıştır.

Temsilî Demokrasilerde Medyanın Rolü ve Önemi

Demokrasi basitçe halkın yönetimi anlamına gelmektedir (Barnett & Low, 2009, s. 70). Çağdaş kullanımı ile demokrasi kavramı genel olarak II. Dünya Savaşı sonrasında Batı ülkeleri başta olmak üzere dünyanın birçok yerinde yaygınlaşan bir rejim türünü ifade etmektedir. Bu rejim türü ana hatlarıyla rekabete dayalı seçimlere ve genel oy hakkına yaslanmaktadır (Vaccaro, 2025). Rekabete dayalı seçimler ve genel oy hakkı, vatandaşın siyasete doğrudan katıldığı bir alan olmakla birlikte yaygın olarak yasama, oy verenleri temsilen siyasi partilere ve vekillere devredilmektedir. Yasama organı yürütmenin iş yapış şeklini belirlemekte, yargı ise düzenin devamlılığını sağlamak adına her türden faaliyetin belirlenen sınırlar içerisinde kalmasını sağlamaktadır. Bu rejim temsilî demokrasi olarak adlandırılmaktadır.

Temsilî demokrasi, demokrasinin doğrudan olmayan ve kısıtlı bir formudur. Buna karşın demokrasinin uygulanabilir bir formunu oluşturmaktadır. Nitekim doğrudan demokrasi yalnızca küçük topluluklarda uygulanabilmektedir (Heywood, 2013, s. 92). Temsilî demokrasilerde ise halk kendisini seçtiği temsilciler aracılığıyla yönetmektedir. Bu demokratik usulde halkın seçtiği kadro-

ları denetlemesi ve kontrol etmesi gerekmektedir. Seçilenler ise sürekli halka hesap vermek ve her an değiştirilebileceklerini hatırlamak zorundadır (Öztekin, 2016, s. 86). Çoğunluğun oy ile belirli bir süre zarfında yönetme hakkını devrederken aynı zamanda herkes için belirli hak ve özgürlükleri güvence altına alan hukukun üstünlüğü, denge ve denetleme ile sağlanmaktadır (Berger, 2025, s. 138). Bu kavrayışa göre denge ve denetleme, belirli bir süre zarfında dar çevrelere yönetme hakkını devreden geniş toplumsal kesimlerin tepkisi veya desteği ile sağlanmaktadır. Bu bağlamda basın merkezî konumdadır.

Liberal yaklaşımın medyaya yönelik anlayışı, demokratik toplumlarda gücün birbiriyle rekabet eden çıkar odakları, siyasi partiler ve sivil toplum arasında dağılmış olduğunu varsaymaktadır. Aynı zamanda bu kesimlerin çıkarlarının uyum içinde olduğuna inanılmaktadır (Curran & Redden, 2025, s. 282). Demokrasilerin sağlığının özgür bir basına sahip olduğu belirtilmiştir (Baker, 2008; Özer, 2026). Medya kamunun gözcüsüdür. Yöneticiler kamu adına, halk da yöneticiler adına gözetlenmektedir. Toplumsal sorunlarda yayın vasıtasıyla devlet bilgilendirilmekte, devlet işleyişinde de kamuoyuna bilgi medya aracılığıyla iletilmektedir (Güngör, 2020, s. 364). Kamuoyunun bağımsız temsilcileri olarak gazeteciler demokratik rejimlerde yasama, yürütme ve yargıdan sonra dördüncü güç olarak kabul edilmektedir. Karmaşık toplumsal yapılarda birbiriyle iletişim kurmakta güçlük çeken kesimler arasındaki bağlantı, gazeteciler aracılığıyla kurulmaktadır (Tokgöz, 2022, s. 137). Ele alınan yönüyle medya, siyasetin geniş ölçekte yapılmasını kolaylaştırmaktadır.

Siyasi söylemin hedefine ulaşabilmesi ve vatandaş nezdinde anlamlı olabilmesi adına görünür, okunur ve dinlenir olması gerekmektedir (Törenli, 2011, s. 12). Siyasal iletişim teorisi gazeteciliğin siyaset üzerinde yalnızca bir bilgi kaynağı olmadığını aynı zamanda siyasi fikirlerin rekabeti açısından da önemli bir etkisi olduğuna dikkat çekmektedir. Nitekim gazetecilik bir siyasi kurum veya şahsın gündemini medya tarafından ele alınan gündeme dönüştürmektedir. Bu durum kamuoyunun siyasi kararları ve şahsiyetleri değerlendirmesine olanak tanımaktadır (Vaišnys, 2013, s. 66). Liberal yaklaşım uyarınca ele alındığında temsilî demokrasilerde medyanın işlevini yerine getirebilmesi adına ise basının özgür olması gerekmektedir. Nitekim Georg Simmel (2024, s. 93), özgürlük ve eşitlik doktrininin serbest rekabetin entelektüel-düşünsel temeli olduğuna dikkat çekmektedir.

Liberal düşünürler, özgür ve eşit şartlarda serbest rekabetin daima toplumsal iyiye ulaşacağını varsaymaktadır. Bu kavrayış, klasik iktisat okulu başta olmak üzere toplumsal bilimlerde uzun süre hâkim olan paradigmayı oluşturmuştur. I. Dünya Savaşı sonrasında tecrübe edilen Büyük Buhran ve devamında II. Dünya Savaşı, piyasa başarısızlığının sonucunu ortaya koymakla birlikte ana akım iktisatçıları ve etkileşime girdikleri toplum bilimcileri serbestlik düşüncesinden uzaklaştıramamıştır. Soğuk Savaş'ın başlaması ile eş zamanlı olarak yaygınlaşan refah devletinin temel nosyonu piyasa başarısızlıklarının engellendiği bir serbestiyet olarak belirmiş, bu anlayışın siyasete yansıması ise temsilî

demokrasilerin yaygınlaşması ve medyanın gittikçe genişleyen kamuoyu adına rejimin tökezlemesini engelleme çabası olmuştur.

Ana hatlarıyla özetlenmeye çalışılan bu anlatı, 1970'li yıllarda kapitalizmin girdiği kriz öncesini açıklamaktadır. Nitekim toplumsal refah ve piyasa başarısızlıklarını önlemeye yönelik bu yaklaşım, aşınmaya başlayacak olan refah devletinin temel mantığını taşımaktadır. Refah devleti ve ihtiyaç duyduğu toplumsal yapı, 1970 sonrasında kademeli olarak dönüşüm geçirmiştir. Bir yandan ekonominin odağı maddi temellerden hizmetlere ve enformasyona kaydırılmış, diğer yandan ise sermayenin sosyal sorumluluk alanı daraltılarak sadece kâr etme güdüsü yerleşikleşmiştir. Ekonomik faaliyetlerin salt kâr etme güdüsü, kendisine uygun bir regülasyon arayışı ile siyaset kurumunu da etkilemiş ve devletin toplumsal yaşamdaki konumu refah devleti öncesine dönüş yapmıştır.

Bu dönüşüm başta siyaset kurumu olmak üzere medyanın ilgili olduğu bütün yapıyı değişime uğratmıştır. Siyasi ve iktisadi dönüşüm, toplumsal ilişkilerin II. Dünya Savaşı sonrasına benzer bir yenileşme sürecine girmesine neden olmuştur. Bu süreci ilginç kılan özellik ise koşulların II. Dünya Savaşı öncesine benzer bir şekilde kuralsızlık ve acımasızlığa sürüklenmesidir. Yeni yaygınlaşan temsilî demokrasilerin henüz yerleşik bir duruma gelmeden yeni bir yöne sapması, nesillerin deneyimiyle içselleştirilememiş medya-siyaset anlayışında önemli sorgulamalara yol açmıştır. İdealize edildiği şekliyle kamu yararına yürütülmesi gereken medya faaliyetlerinin kademe kademe şirketlerin kâr maksimizasyonu peşinden gittiği bir sahaya dönüşmesi, medyanın toplumsal konumunu ve algılanışını sarsmıştır. Bu gerçekliği anlamlandırmak adına medyanın içinde bulunduğu ortamı anlamak yüksek önem taşımaktadır. Nitekim bu ortam, kuramsal tartışmalarda idealize edilen ortamdan çok uzaktadır fakat medyayı hem üretim boyutuyla hem de tüketim boyutuyla etkilemektedir.

Her ne kadar medya, gerçekliğin inşasında önemli bir unsur ise de etkide bulunduğu gerçekliğin dışında değil "gerçek" dünyanın bir parçasıdır (Taş, 2021, s. 251). Kültür ve toplum medyayı programlamakta, medya da bu iki alana tesir etmektedir (Jensen, 2021, s. 18). Bu düzlemde medyaya yaklaşıldığında sağlıklı bir tartışma yürütmek adına etkin ve edilgen unsurların belirlenmesi gerekmektedir. Medyanın demokrasilerdeki işlevine yönelik birçok çalışma araca veya teknolojiye özgül bir ağırlık atasa dahi toplumsal bir kurumun içinde bulunduğu gerçekliği yalnızca etkilediğini öne sürmek, kurumun toplumsallığını muğlak bir zemine oturtmaktadır. Buna karşın medya toplum ve toplumu şekillendiren unsurlar ile karşılıklı etkileşim hâlindedir. Temsilî demokrasilerin dönüşümü, bu çalışma kapsamında birbirinden ayrı ele alınan siyasi, iktisadi ve toplumsal düzlemde ele alınsa dahi bu üç alanın birbiriyle iç içe olduğu ve sürekli etkileşim hâlinde olduğu unutulmamalıdır. Yaşanan dönüşümü anlamlandırmak açısından tarihî ve kuramsal açıklamalar, geniş ölçekli bir mukayese ve değerlendirme zemini sunmaktadır.

Temsilî Demokrasilerin Dönüşümü ve Medya

Temsilî demokrasiler açısından 1970'li yıllar, zorlu koşullarda tesis edilen rejimin farklı bir dünyaya uyarlanma sancısına şahit olmuştur. Temel anlamıyla bir devlet yönetme tarzı olmasına karşın diplomatik, kültürel ve iktisadi unsurların iç içe olduğu bir rejimin dayandığı siyasi, iktisadi ve toplumsal temellerin dönüşümü temsilî demokrasilerin kurulduğu tarihsel süreç ile var olduğu gerçeklik arasında mesafeye neden olmuştur. Yukarıdan aşağıya açıklanacak bu süreçte akılda tutulması gereken önemli bir olgu, demokratik rejimlerin her ülkede aynı süreçler neticesinde kurulmadığı ve birçok rejimin kurulmasında devletleri aşan dinamikler olduğudur. Bir yönetim biçimi ve siyasi kültür tarzı olarak demokrasilerin yaygınlaştırılması, Soğuk Savaş koşullarıyla ilişkilidir. Aynı şekilde bu süreçten dönüş de 1970'lerde tecrübe edilecek büyük kırılmayı etkileyen önemli bir unsur petrol krizi olmuştur. Enerji kaynaklarının arzındaki darboğaz ve devamında tecrübe edilen ekonomik darlık, temsilî demokrasilerin temelini oluşturan unsurlara yönelik düşünceyi ve eylemleri etkilemiştir. Bu süreçte Yeni Sağ'ın yükselişi ve devleti yönetmeye dair vaatleri toplumsal yapıda önemli bir kırılmaya yol açmıştır.[1]

Bu tarihî dönemeçte sermaye, yeni iletişim teknolojisini yanına alarak özgürce dolaşım düzenekleri talep etmiş, yeni bir dünya düzeninin kurulması gerektiği tartışılmaya başlamıştır. 1970'li yılların küresel ekonomik krizi sonrasında kapitalist devletin meşruiyet sorunu belirmiştir. Bu bağlamda refah devleti uygulaması olan kamu hizmeti yayıncılığına yönelik eleştiriler, 1980'li yıllardan itibaren Yeni Sağ'ın devletin uygulama alanının daraltılması ve devlet müdahaleciliğin sonlandırılması talebiyle karşı karşıya kalmıştır. Bu talepler pazarın genişletilmesi ve serbestliğine yönelik devlet müdahalelerinin kısıtlanmasına yönelik olmuştur (Tokgöz, 2020, ss. 208-211). Her ne kadar Birleşik Krallık, Almanya ve Kuzey Avrupa ülkeleri kamu hizmeti yayıncılığına inançlarını yitirmemişse de bu ülkelerde pazardaki rekabet kamu yayıncılarını ticari kanallar ile izleyici rekabetine sokmuştur (Bennett, 2009, ss. 84-85). Resmî düzlemde kuralsızlaştırma bölgesel direnç ile karşılaşsa dahi uygulamada yetersiz kalmıştır. Soğuk Savaş'ın 1991 yılında sona ermesiyle birlikte bu eğilim ivme kazanmıştır.

Soğuk Savaş'ın sona ermesi ile birlikte uzun süredir resmî kullanıma mahsus olan internet teknolojisi 1993 yılı sonrasında kademeli olarak ticari kullanıma sokulurken (Geray, 2019) küreselleşme süreci ile birlikte mal ve hizmet ticaretinin serbestliğine sermaye akımlarının da serbestliği eşlik etmiştir. Bu süreçle birlikte küresel ölçekte piyasalar birbiri ile iletişim ve etkileşime geçmiştir (Eğilmez, 2024). Bu doğrultuda bir taraftan gazeteler internet ile birlikte yerelden küresel ölçeğe geçerken (Toplu, 2023, s. 296) hızlı haber kavramı yerini anında habere bırakmıştır (Alemdar & Uzun, 2019, s. 93). Geleneksel medyada var olan zaman ve alan kısıtı ortadan kalkarken (Foust, 2009, s. 10) haberciliğin yalnızca geleneksel kuruluşlar tarafından yürütülmediği ve herkes tarafından üretilebildiği, paylaşılabildiği ve değiştirilebildiği karmaşık ve yoğun bir yapıya

[1] Aynı yıllar kimlik kavramının da alabildiğine yaygınlaştığı bir tarihsel devreye işaret etmektedir (Altunoğlu, 2022, s. 49).

dönüşmüştür (Conboy, 2023, s. 128). Yeni medya ile belirginleşen olanaklar, demokratik bir potansiyele işaret etmiş ve heyecana sebep olmuştur.

İnternet ile birlikte yeni medyanın demokratik potansiyeli etrafında teknolojinin tarihsel olarak bağımsız kuvvetler olduğundan hareketle değerlendirmeler gerçekleştirilmiştir. Yeni medyanın demokrasiye yönelik etkilerine dair değerlendirmeler kuramsal olarak geliştirilmemiş ve bazı durumlarda siyasi teorinin nahif yaklaşımları etrafında şekillenmiştir (Coleman & Spiller, 2003, ss. 3-4). Benzer şekilde sosyal medyanın sunduğu dolaysız iletişim de daha liberal yaklaşımlarca demokratik katılım ve ifade özgürlüğüne fayda sağlayacağı yönünde ele alınmıştır. Eleştirel yaklaşımlar ise mevcut yapının devam edeceğini öne sürmüştür (İnce Özer & Özcan Yılmaz, 2019, ss. 783-792). Son olarak yapay zekânın geniş kesimlerin kullanımına sunulması ve neden olduğu öne sürülen hareketlilik, medyanın geleceği açısından tartışmaların teknoloji temelli yürütülmesine neden olmuştur (Güngör & Pınarbaşı, 2023). Teknolojik yenileşme, çeşitli boyutları ile büyük değişimlere yönelik tartışmalar başlatmıştır.

Buna karşın teknoloji kültürel bir faaliyettir (Bolay, 2021, s. 5). Herhangi bir değer taşımadığı öne sürüldüğü andan itibaren özne silikleşmektedir. Tekniğin bir araç olarak kullanılabilmesi için bir amaca ihtiyacı vardır ve bu amaç çoğu kez siyaset ile ilişkilidir. Dallas W. Smythe (1981, s. 76) radyonun asıl kullanım alanının I. Dünya Savaşı yıllarında şifreli mesajlar iletmek olduğuna dikkat çekmiş, Robert Hassan ve Thomas Sutherland (2024, ss. 110-111) ise bilgisayarın II. Dünya Savaşı yıllarında Alman ve Japon ordularının şifreli mesajlarını çözmek için girişilen bir çaba neticesinde ortaya çıktığını hatırlatmıştır. Her iki örneğin de gösterdiği üzere teknoloji otonom bir özne değil yönlendirilebilir bir araçtır. Nitekim savaş koşullarında ortaya çıkan teknolojiler, savaştan sonra yeniden değerlendirilmiş ve farklı bir düzlemde kullanılmaya başlamıştır.

Teknolojinin de toplumsal bir kurum olduğu ve mevcut siyasi-iktisadi yapı ne ise o koşullar altında şekillendiği unutulmamalıdır. Her teknoloji bir amacın aracıdır ve kural koyma gücüne sahip siyaset kurumu ile ilgilidir. Siyaset kurumunun da ekonomi ve toplum tarafından şekillendirildiği göz önünde bulundurulduğunda temsilî demokrasilerin dönüşümünde medyanın rolünü teknolojinin sağladığı veya kısıtladığı imkânlar etrafından ele almak birçok sorunu çözümsüzlüğe itmektedir. Siyasi düzlemin aldığı kararların ekonomi ve toplumla karşılıklı etkileşimi doğrultusunda süreci çözümlemek, tecrübe edilen dönüşüme daha berrak bir yaklaşım sunmaktadır. Bu doğrultuda, çalışma kapsamında demokratik toplumların dönüşümünde siyasi, iktisadi ve toplumsal düzlem farklı coğrafyalardan örnekler ile ele alınmıştır.

Siyasi Düzlem ve Demokratik Gerileme Tartışması

Temsilî demokrasilerin dönüşümü bakımından geriye doğru yapılacak bir çözümlemede ilk uğrak, gittikçe yaygınlaşan demokratik gerileme tartışmasıdır. Larry Diamond (2017) dünyada 2006 yılından bu yana 'demokratikleşme' sürecinin gerilediğini öne sürmektedir. Hâlihazırda 2008 yılına gelmeden önce

birçok ülkede yavaşlayan ekonomiler, küreselleşmenin getirdiği toplumsal bozulma ve küresel eşitsizliklerin ortaya çıkışı, ABD'nin Irak'a yönelik operasyonu ile birleşmiş, 'dünyanın en büyük liberal demokrasisi'nin imajını sarsmıştır. Diamond'un ABD merkezli açıklamasından anlaşılacağı üzere demokratikleşme gayretindeki toplumlar, kendilerini yönetme açısından edilgen bir konumdadır. En büyük liberal demokrasisinin imajındaki bir sarsıntı dünyanın kalanını demokratikleşme sürecinden uzaklaştırmaktadır.

ABD dışında ülkelerin de var olduğu bir yaklaşım takip edildiğinde ise biri milletlerarası siyaset diğeri ise demokratikleşmeye yaklaşım ile ilgili iki farklı durum ortaya çıkmaktadır. Temsilî bir demokrasi olmayan Çin Halk Cumhuriyeti'nin (ÇHC) iktisadi büyüme göstergeleri ve Rusya'nın Soğuk Savaş sonrasında takip ettiği Batı ile eklemlenme sürecinden geri adım atarak çok kutuplu bir dünya düzeni söylemini takip etmesi küresel ölçekte tecrübe edilen liberal demokrasilere geçiş süreci açısından önemli bir kırılmaya neden olmuştur. Modernleşme paradigmasının kapitalist gelişme ve liberal değerlerin kalkınma ve refaha yol açacağı tezi, ÇHC'nin ekonomik sahada atılımı ile gölgelenirken Rusya deneyimi ise temel sorunun ülkelerin demokrasi olup olmamasından ziyade meselenin güç olduğunu gözler önüne sermiştir.

Öte yandan demokratikleşme veya demokratik gerileme anlatısında tartışmaların kurulduğu zeminin demokrasiyi dar bir kalıba sıkıştırdığı görülmektedir. Tarihin ve dünya nüfusunun çok dar bir kesitini ele alarak idealize edilen normatif değerlerin ihracının başarısızlığını demokratik gerileme olarak tanımlamak kapsayıcı değildir. Bu yaklaşım demokrasinin maddi olduğu kadar kültürel bir nosyon olduğu gerçekliğinden uzak kalmaktadır. Demokratik gerileme tartışmalarında bahsedilen gerilemenin de bilimsel bilgi üretiminin her alanında olduğu üzere güç ve siyaset ilişkilerinden bağımsız olmadığı göz önünde bulundurulmalıdır. Bu konuda Johan Galtung'un (1971) tartıştığı dengesizliklerin bilimsel bilgi üretiminde de hiç olmadığı kadar görünür ve hissedilir olduğunu hatırlamakta yarar vardır.

Andrew T. Little ve Anne Meng (2024) küresel ölçekte demokratik gerilemeye ilişkin genel anlatıya rağmen bu konuda görgül veriye dayanan araştırmaların sayıca sınırlı olduğuna dikkat çekmektedir. Alan yazınında demokratik sorunlara farklı açılardan yaklaşan çalışmalar olmakla birlikte (Acemoğlu & Johnson, 2023; Bessen, 2024; Flügel-Martinsen, 2026; Fukuyama, 2025; Hadarics, 2025; Levitsky & Ziblatt, 2019; Scholtz, 2026; Van Reybrouck, 2022) tartışmaların ciddi ölçüde meta-anlatılara dayandığı görülmektedir. Sınırları daha belli araştırmalarda ise sorulan soruların yanıtları belirlediği gözlemlenmektedir. Temsilî demokrasilerin kitabi anlamlardan uzaklaştığı tartışılmakla birlikte bu dönüşümün temelleri, kurulacak büyük anlatılara feda edilmektedir.

Her hâlükârda mevcut alan yazını, açıklanan parametreler ışığında anlaşılan demokrasilerde mevcut bir gerileme olduğuna işaret etmektedir. Tom Theuns (2022) 2016-2017 yılları itibarıyla Avrupa Birliği ülkelerinin demokratik değerler ve hukuk devleti olma taahhütlerinden aykırı hareket eden devlet-

lere karşı ne tür bir tepki verilmesi gerektiğine yönelik tartışmaların giderek aciliyet kazandığına dikkat çekmiştir. Andrea L. P. Pirro ve Ben Stanley (2022) ise Soğuk Savaş'ın sona ermesinden bu yana ilk defa Orta ve Doğu Avrupa'daki bazı ülkelerde demokrasinin kalitesinde belirgin bir kötüleşme tecrübe edildiğini ifade etmiştir. Öte yandan Steven Levitsky ve Daniel Ziblatt (2025, s. 18) zengin demokrasiler arasında yalnızca ABD'nin ciddi bir gerileme sürecinde olduğuna dikkat çekmiştir.

Batı'da ortaya çıkan değerlerin kendi coğrafyasında sarsılmasının ciddi bir endişeye yol açtığı görülmektedir. Buna karşın Anna Lührmann ve Staffan I. Lindberg (2019), *Varieties of Democracy* verisine dayanarak gerçekleştirdikleri araştırmada dünyanın üçüncü bir otoriterleşme dalgasını tecrübe ettiğini fakat bu durumun ciddi bir alarma işaret etmediğini, dünyada demokratik devletlerin payının hiç olmadığı kadar yüksek olduğunu ve tarihin sonunu ilan etmek için ne kadar erken davranılmış ise demokrasilerin sonunun geldiğini tartışmanın aynı derecede aceleci olduğuna dikkat çekmektedir. Ele alınan araştırmadan hareketle alan yazınına yönelik önemli bir uyarı olarak bilimsel araştırmaların doğasına dikkat çekmek önemlidir. Bilimsel araştırmalarda daraltılmış sorulara bulunan cevapların ciddi sapmalara işaret edebileceğini göz önünde bulundurmak gerekmektedir. Soru ve yönteme fazlaca odaklanmak, demokrasi ile somon balığı tüketimi arasında akıl almaz bir korelasyon üretebilme ve benzeri birçok olgusal olmayan fakat görgül olarak anlamlı sonuç üretme ihtimali taşımaktadır. Esas odaklanılması gereken mesele, küresel hegemonya ve mevcut üretim ilişkilerinde radikal bir değişme olup olmadığıdır. Dikkat çekilen yönüyle ele alındığında köklü bir değişmeden öte geleneksel uygulamaların şiddetlendiği veya etkisini kaybettiği görülmektedir.

Temsilî demokrasilerde medyanın rolüne odaklanıldığında ise makro düzlemde piyasa koşulları ve ürettiği güç merkezlerinin el değiştirse dahi işlevini koruduğunu göstermektedir. Dönüşümün gerçekleştiği mikro düzlem ise işlevini koruyan medyada yenileşme sürecinin ilginç sonuçlarına işaret etmektedir. Örneğin Jürgen Habermas (2022, 2023), sayısal medyanın geleneksel medyadaki yayıncı-izlerkitle arasındaki filtreyi kaldırdığını ve herkesin içerik üretebileceği bir devrede iletişimin eşitlikçi görünmekle birlikte profesyonel süzgeçler olmadığı için kamusal alanı parçaladığını ve yankı odalarına böldüğünü ifade etmiştir.[2] İnsanlar daha fazla medya içeriği seçme hakkı olduğunda kendi görüşlerine benzer olanlar ile daha fazla etkileşim kurmuştur. Bu durum yankı odalarına sebep olmuş ve kullanıcılar kendi görüşlerine yakın buldukları içeriklerden oluşan siber gettolara katılmıştır (Lewandowsky ve diğerleri, 2012, s. 111). Bu durum insanların hâlihazırda mevcut inançlarını tahkim etme eğilimine ivme kazandırmaktadır. Habermas'a atıfla açıklanan kamusal alanın geleneksel medyada tecrübe edildiği gibi yeni medyada da kurulamadığı görülmektedir.

Joshua J. Kassner (2024, s. 26), insanın dünyayı anlama biçiminin bilişsel

[2] Her profesyonel süzgecin kamu yararına olmadığını da unutmamak gerekir.

çelişki ve doğrulama yanlılığı ile dolu olduğunu, bu zayıflıkların aşılması imkânsız olmasa dahi sosyal medya platformlarının yükselişinin ve teşvik ettiği yankı odalarının insanın dünyaya yönelik kavrayışında meydan okumalardan kaçırdığını ve entelektüel rahatsızlıktan yalıtılmaya sebep olduğunu belirtmiştir. Birçok insan, kendi görüşü, değerleri veya çıkarını yansıtmayan/desteklemeyen medya içeriğinden uzak durmakta, bu içeriğe denk geldiklerinde ise bunları taraflı ilan etmekte veya görmezden gelmektedir (Turow, 2017, s. 15). Siyaset bilimciler bu süreci çağdaş temsilî demokrasilerin bir sorunu olarak görmektedir. Kamuoyunun rasyonel davranma ve karar alma sürecinin baltalandığına dikkat çekilmektedir. Giderek artan enformasyon sağanağı, önceki enformasyon ile bağlantısı koparılmış ve bağlamı ortadan kalkmış bilgi, hakikat arayışlarına yönelik tutarlılık zemininin gerilemesine sebep olmuştur. Enformasyon üretimi ve paylaşımında bolluğa sebep olan sayısal teknolojiler, bilgiyle ilişkide kayıtsızlaşma ve kuşku duyma hâline neden olmuş, süreç genel olarak stratejik bir yönetme ve yönlendirme tarzı olarak tanımlanmıştır (Dursun, 2023, ss. 2-10). Medyanın bu yeni denklemde siyaset sürecine etkilerine yönelik görgül araştırmalar, parçalanan kamuoyunun ayrı ayrı haklarının korunduğu değil ayrı ayrı manipüle edildiği bir portre çizmektedir.

Luka Jesenšek ve Dejan Verčič (2025), 2019 Avrupa seçimleri öncesinde Slovenya'daki *Twitter*[3] ağını 40.000 gönderiyi ele alarak inceledikleri çalışmalarında siyasetçilerin bahsedilen platformu tarafgir iletilerini yaymak adına etkili bir şekilde kullandıkları belirtmiştir. Araştırmacılar çeşitli coğrafi, siyasi ve millî bağlamlarda tecrübe edilen kutuplaşmanın mevcut iletişim ortamının belirgin bir özelliği olduğuna dair daha fazla kanıt sunduklarını iddia etmiştir. Andreea Stancea ve Madalina Botan ise (2025) Romanya'da çevrim içi siyasi reklamcılığı inceledikleri çalışmalarında sayısal platformlarda yürütülen süreçlerin modern siyasetteki ağırlığına dikkat çekmiş ve bu sürecin denetlenmemesinin seçim güvenliği ve demokratik şeffaflık açısından ciddi bir tehdit oluşturduğunun altını çizmiştir. Ilgar Seyidov ve Beris Artan Özoran (2020) ise *Instagram*'daki haber değerini inceledikleri araştırmalarında merkezde konumlanmayan haber kuruluşlarının sıklıkla iç politika hakkında haberler yaptığını ve bu haberlerin, haber kuruluşunun yakın oldukları tarafları görünür kıldığını ortaya koymuştur.

Sayısal teknolojilerin siyaset kurumu ile medya arasında kurulan ilişkiye bir diğer etkisi ise medyanın rolünün arttığı söylemine karşın platformlara üye olan her kullanıcının içerik üretebilmesinin sonuçları olmuştur. Örneğin Gordana Igric (2011), henüz 2011 gibi erken bir tarihte Arnavutluk'ta bazı siyasi partilerin kendi kampanya buluşmalarına gazetecilerin katılımına izin vermek yerine kendileri tarafından hazırlanan metinleri ilettiğine dikkat çekmektedir. Bu durum uzun süre medyanın siyasi söylemi yaygınlaştırma konusundaki ayırt edici rolü sebebiyle siyaset kurumundan gördüğü değeri aşındırmıştır. Igric'in aktardığı örneğe benzer birçok vaka, çeşitli coğrafyalarda seçim süreçlerinde ve kamu işlerinde tekrarlanan bir pratiğe dönüşmüş durumdadır. Kitle iletişiminde medyanın kurumsal önemi, yeni medyada çoğu ulusal veya yerel aktö-

3 Bir süredir *X*.

rün ulaşamayacağı büyük teknoloji platformlarına kaydığı için mesele basına seslenmekten öte algoritmalara göre içerik üretmeye evrilmiştir.

Yeni medyanın yaygınlaşmasının medya-siyaset ilişkisinde olumlu sonuçları incelendiğinde ise katılım ve ifade alanı etrafında bir kavrayış mevcuttur. Örneğin Türkiye'de sosyal medya platformu *X*, protest adalet söylemlerinin toplandığı bir sayısal kamusal alana dönüşmüştür. Bu bağlamda sosyal medya söylemlerinin adalet çağrılarını görünür kıldığı ve kamusal tartışmanın merkezine taşıdığı öne sürülmüştür. Zira bu sayısal güç, bireysel talepleri kolaylıkla toplumsal sorunlara dönüştürebilmekte ve sonucunda belirli bir konuyla ilgili kamuoyu birliği oluşturabilmektedir (Aslan & Ulağlı, 2025). Kevser Güldoğan ve Rabia Rana Sarı (2025, ss. 53-54) tarafından 2010-2025 yılları arasında yayımlanan 34 bilimsel çalışmanın incelenmesiyle gerçekleştirilen alan yazını taramasında da sosyal medyanın toplumsal hareketler açısından yalnızca bir örgütlenme aracı olmadığını ifade etmiştir. Aynı zamanda doğrudan bir müzakere alanı olarak ele alınan sosyal medyanın, sayısal aktivizmin Türkiye'de adalet, hak ve siyasi temsilin ana arterlerinden bir tanesi olarak yorumlandığı aktarılmıştır.

Teknik imkânların kuramsal düzlemde sağladığı fırsatlar görgül veriye dayandırıldığında ise durum değişmektedir. Oğuz Han Öztay ve Hasan Yurdakul (2025, s. 936), yeni medya kullanımı ve siyasi katılım ilişkisini inceledikleri araştırmalarında yeni medya kullanıcıları arasında gündemi takip edenlerin sayısının çok yüksek (%78,3) olmasına karşın siyasi paylaşım yapanların oranının düşük olduğuna dikkat çekmektedir (%8,2). Kuramsal olarak var olan imkânların gerçek hayatta karşılık bulması basit yeniliklerin anında hâkimiyet kurmadığını, toplumların var olan alışkanlıklarını kolay aşamadığını yeniden kanıtlar niteliktedir. Bir yanıyla iletişim ve ifade özgürlüğünün durumu diğer yandan ise insanların var olan alışkanlıklarının değişim hızı ve kültürleri, teknolojik iyimserliğin önüne geçmektedir. Yeni teknolojilerin önemli birer gözetim aracı olarak kullanıldığı da unutulmamalıdır.

Peki, temsilî demokrasilerin dönüşüm sürecinde medyanın konumu siyasi düzlemde mikro kırılmalardan oluşan bir süreç ise burada bir dönüşümden söz etmek mümkün müdür? Dar bir zaman aralığı incelendiği takdirde medyanın rolünün değiştiğini öne sürmek zordur. Nitekim toplumsal yaşam güç mücadelesidir. Bu güç mücadelesinde ilk adımda para, ikinci adımda ise sermaye önemli araçlardır. Temsilî demokrasilerin dönüşümünde medyayı anlamlandırmak adına daha geniş bir açıdan meseleye eğilmek, dönüşümü tetikleyen toplumsal dinamikleri anlamlandırmak adına iktisadi boyutu tartışmak gerekmektedir.

İktisadi Boyut ve Kâr Odaklı Medya Yapılanması

Demokrasilerin dönüşümünde tecrübe edilen önemli bir süreç, uluslararası ekonominin içine girdiği dönüşüm ve bunun bir parçası olarak medya endüstrisinde yaşanan yenileşme sürecidir. Medya, küreselleşme süreci ile birlikte

tamamıyla piyasa koşullarına teslim edilmiştir. Bu değişim, devletin düzenleyici rolünün aşındığı ve neoliberal toplum tahayyülünün hâkimiyet kurduğu bir ortamda gerçekleşmiştir. Geleneksel medyada var olan tekelleşme olgusu yeni medyada da varlığını göstermiş fakat esas kırılma tekellerin ulus devlet sınırlarını aşması olmuştur. Refah devletinde kamu yararı odaklı yayıncılık anlatısı yerini ticari bir sahada ticari bir faaliyete bırakmıştır. Kamu yararı, siyasal temsil ve katılım unsurları yerini mali hesaplara, tıklanma ve dikkat çekme yarışmasına bırakmıştır.

Ticarileşme olgusu, medyayı dönüşüm sürecine sokmuştur. Reklam gelirlerinin büyük çoğunluğunun gazetelere, televizyonlara ve radyolara aktığı bir devrede medya kârlı bir ticari müessese iken ticarileşme ve yeni teknolojiler medyada tekelleşmeye neden olmuştur.[4] Bir yandan haber odalarına daha az kaynak aktarılmaya başlanmış öte yandan ise kalan gazetecilerin daha geniş bir alanda haber yapması gerekmiştir. Bu durum ise haber teyit etmek için daha az zaman kalmasına sebep olurken alan odaklı derinleşme de sekteye uğramıştır. Medyanın geçirdiği bir diğer değişiklik ise geniş kitlelere ulaşmak adına eğlenceli ve yumuşak içeriklere yönelme olmuştur. Ticari kuruluşlar daha tartışmasız konularda haber yapmaya odaklanmıştır. Medya kuruluşlarının daha 'verimli' çalışmak adına ortak haber havuzları oluşturmaları ve bu düzlemdeki denemeler ise medya içeriğinde homojenleşmeye yol açmıştır (Hanusch & Maares, 2021, ss. 101-102). Piyasa koşullarının 'tamamıyla egemen' olduğu bir yaklaşım üretilen metinlerde ve yayın politikalarında aynılaşmayı tetiklemiştir. Yeni teknolojilerin yaygınlaşması ile ulaştığı nüfus ve coğrafya giderek genişleyen medya, benzer içeriklerin farklı şekillerde dolaşıma girdiği bir ekosisteme dönüşmüştür.

Yeni medya toplumun haber alma ihtiyacına yönelik kaynakları çeşitlendirecek bir medya türü olsa dahi tam rekabet koşullarında piyasada faaliyet gösteren aktörler doğal seçilim sürecine tabi olmuştur. Bütün aktörlerin var olmasına yeterli bir reklam pastası olmadığı için kamusal yarar odaklı habercilik, haber kuruluşlarının piyasa koşullarında devam edebilmesi adına sönümlenmeye yüz tutmuştur (Saç & Törenli, 2023, s. 275). Yeni medyanın demokratik müzakere açısından dezavantajı, geleneksel medyanın küresel ölçekte yaygınlaştığı refah devletine değil neoliberal topluma doğması olmuştur. Nitekim geleneksel medyanın yaygınlaştığı devrede devlet sübvansiyonları söz konusu olurken yeni medyada doğal durum tecrübe edilmekte, 'topluluk kuralları' işlemektedir. Bu durum, medyada var olan bilgi ve tartışmaları siyasi aktörler, firmalar ve ülke dışından fonlara muhtaç bırakmaktadır. Demokratik gerileme veya basın özgürlüğü tartışmalarında sıklıkla karşılaşılmayan Letonya'da dahi basının içinde bulunduğu şartların demokrasi ve medya ilişkileri açısından sorunlara işaret ettiğini göstermektedir. Lāsma Šķestere (2025), Letonya basınına odaklandığı örnek olay çalışmasında halkla ilişkiler faaliyetlerinin de basın

4 Yeni ekonomik yapılanmada eskisi kadar kârlı olmayan medya, aktör sayısının arttığı fakat reklam pastasının aynı oranda genişlemediği bir ortamda daha şiddetli rekabete sahne olmuştur.

özgürlüğü açısından bir tehdit oluşturabileceğine dikkat çekmiştir. Bu faaliyetler, tek tip haber içerikleri ile medyadaki çeşitliliği baltalamaktadır. Görüldüğü üzere demokratikleşme sürecinde olumlu seyreden bir ülkede bile tam rekabet piyasasının doğal sonucu, çeşitli bölgelerde tekelleşme ve demokratik rejimin ihtiyaç duyduğu bilgili vatandaş konseptini aşındırmaktadır.

Ahmet Danışman (1982, s. 9), basın özgürlüğünün hukuki düzlemde güvence altında olduğu durumlarda dahi ekonomik güvencenin olmadığı bir ortamda fazla bir anlam arz etmeyeceğini belirtmiştir. Medya ortamının gittikçe daha sayısal, taşınabilir aygıtlara bağlı ve platformların domine ettiği bir ortama evrilmesi haberi daha bol ve daha erişilebilir kılsa da 20. yüzyılda profesyonel haber üretimini finanse eden iş modelleri varoluşsal olarak tehdit altına girmiştir. Haber endüstrisinin gelirlerinde ve haber odasında istihdamda belirgin bir düşüş tecrübe edilmiş, yerleşik haber kuruluşları zorluklarla karşı karşıya kalmıştır. Buna karşın büyük teknoloji şirketleri hızla büyümektedir ve sadece kendi kârları ve beyan ettikleri misyonun ötesinde daha geniş bir yelpazede resmî ve resmî olmayan yükümlülüklerini bazen kabul etmek bazen de benimsemek zorunda kaldıkça giderek kurumsallaşmaktadırlar (Nielsen & Fletcher, 2020, s. 142). Bu durum ise temsilî demokrasilerde medyanın esas gelir kaynağı olan reklamın, reklam verenden medyaya aracılar eliyle ulaşmasına ve aracıların aldığı komisyon ile iki tarafın da kaynaklarını yalnızca ortam sunarak pay almasına sebep olmaktadır.

Öte yandan basının da dâhil olduğu iletişim endüstrilerinde taşeron çalışma, evden çalışma, sözleşmeli çalışma ve kısmi çalışma gibi güvencesiz çalışma modelleri yaygınlaşmıştır (Yücesan Özdemir, 2021, s. 46). Yaygınlaşan bu çalışma modeli bir yandan gazetecinin temsilî demokrasilerde idealize edilen kamu yararına habercilik rolünü bir adım geri atmasına ve bir şekilde geçim sağlama güdüsü ile kendi durumunda karar alıcılar ile iyi ilişkiler kurup sürdürme çabasına iterken öte yandan ise otoriterleşen iş ortamında zaten belirli koşullara mahkûm çalışanların daha dikkatli adımlar atmasına sebep olmaktadır. Geleneksel olarak haberciliği finanse eden iş modellerinin karşı karşıya kaldığı zorluklar ise Rasmus Kleis Nielsen ve Meera Selva'nın (2019) dikkat çektiği üzere haber medyasını ticari ve siyasi baskılara daha da açık hâle getirmektedir.

Ticari ve siyasi baskılara karşı gittikçe daha da kırılganlaşan medyanın karşı karşıya olduğu bir diğer sorunlu alanın ise özellikle haber alanında otomasyonun yaygınlaşması olduğunu belirtmek gerekmektedir. 'Dünya Ekonomi Forumu' kurucusu Klaus Schwab (2017, s. 37) 'Dördüncü Endüstri Devrimi' ile avukatlık, doktorluk veya kütüphanecilik gibi gazeteciliğin de otomasyona dâhil olacağını belirtmiştir. Bir öngörünün ötesine geçen bu değerlendirmenin yaklaşık on yıl sonra yansımalarına bakıldığında iki önemli sorun belirmektedir. İlk olarak yeni medya ile zaten ağırlaşan habercilik koşulları otomasyon eliyle git gide daha da rekabetçi bir hâl almakta, gazeteciler işlerini yazılımlara kaptırmamak için sınırlarını zorlamaktadır. İkinci olarak ise önemli bir sorun, gerçek dünyadan haber kaynaklarının birinci sorun doğrultusunda gittikçe azalması

ve haberciliğin çok az kaynaktan beslenen, sosyal medya taranarak veya basın bültenlerine ayar verilerek icra edildiği bir mesleğe dönüşüyor olmasıdır. Bu durum ise gazeteciliği, G. Stuart Adam'ın (1993, s. 23) tanımlamasıyla mesleği niteleyen beş unsur olan haber, haber toplama, dil, anlatı ve anlam ilkelerinden uzaklaştırmaktadır.

Medyanın ticari ve siyasi baskılara giderek daha da açık hale gelmesi, temsilî demokrasilerde dördüncü güç olarak ayrıcalıklı bir konuma yerleştirilen ve özgür olması şart koşulan basının meşruiyet temelini sarsmaktadır. Nitekim siyaset kurumu ve iş dünyasının çoğunluğun aleyhine faaliyet göstermesine karşı bir set olarak öne sürülen medya, bağımlı kaldığı bu iki yapıya karşı toplumun hakkını savunacak durumda değildir. Ticari bir kurum olması sebebiyle tartışmalarda taraf olmadığını iddia etmek de imkânsız hâle gelmiştir. Normatif temelin imkânsızlığa sürüklenmesi ise insanların medya ile kurduğu bağı sarsmakta ve ticari bir kurum olan medyayı diğerlerinden farksız konuma sürüklemektedir. Bu meşruiyet temelinin sarsılması, küresel ölçekte geniş kitlelerin özellikle haber medyasından kopmasına yol açmakta ve giriş kısmında atıfta bulunulan epistemik krize zemin sunmaktadır.

Toplumsal Boyut ve Haberden Kaçınma

Temsilî demokrasilerin yaslandığı siyasi ve iktisadi temelin çözülmesinin toplumsal yaşama etkileri, hızla artan haberden kaçınma eğilimi ve güvensizliğin artışında cisimleşmektedir. İnsanların dünyada olup bitene duyduğu ilginin azalmasını çeşitli teknolojik yenileşmeler ile anlamlandırmak mümkün olsa dahi esas kırılma, medyanın dördüncü güç işlevini yitirmesiyle birlikte herhangi bir ticari kurumdan farkı kalmamasıdır. Dördüncü güç olma vasfını kaybeden medyanın kendi içinde bulunduğu dönüşüm etkili bir unsur olmakla birlikte bu tartışma boyunca ele alındığı sürece herhangi bir süreci güç ve iktidar ilişkilerinden soyutlayarak ele almak önemli düşünsel çabaları açıklamaya çalıştığı gerçeklikten kopartmaktadır. Geleneksel medyadan yeni medyaya geçiş, sayısal bir dönüşümden öte bu dönüşümü de kapsayan toplumsal bir süreçtir.

Geleneksel medyada aynı metinler milyonlara ulaşıp insanların ortak ideolojiler ve inançlar edinmesine olanak sağlamıştır. Endüstriyel toplumun mantığına uygun olarak bir eser birçok defa çoğaltılabilmiştir. Post-endüstriyel toplumun mantığına uygun yeni medyada ise bir içerik birçok farklı türde oluşturulabilmektedir. Post-endüstriyel toplumun 'talep üzerine üretim' ve 'tam zamanında teslimat' mantığıyla uygun olan bu medya türü, herkesin kendi yaşam tarzını inşa etme ve ideolojilerini geniş fakat sınırları olan bir tercihler kümesinden seçebilmesine imkân tanımıştır (Manovich, 2023). Her ne kadar geleneksel medyada dolaşıma sokulan her metin, gönderenin hedeflediği şekilde anlaşılmasa da en azından ortak gündemler ve meselelerden haberdar olunmasına sebep olmuştur. Yeni medya ise ortak konuları seyreltmiş, küresel ölçekte birçok akış ortaya çıkartmıştır. Bu durumda aynı sokakta oturan iki kişi, birbirinden tamamıyla farklı gündemleri, reklamları, haberleri ve medya içerik-

lerini takip ettiği bir deneyim yaşamaya başlamıştır.

Kitle iletişiminden yeni medyaya yaşanan göçün önemli bir çıktısı, üretilen içeriğin özelleşmesi ve çoğunlukla dar yankı odalarına sıkışıp toplumsal yaşamı olumsuz etkileyecek radikalleşmeye sebep olmasıdır. Birbirinden kopan insanlar birbirine karşı anlayış geliştirmekte de zorluk yaşamaktadır. Hâlihazırda refah devletinin toplumsal odağı neoliberalizmin parçalı kimliklerine yenik düşmüşken kendi deneyim alanı dışında kalan dünyayı da medya dolayımı ile anlamlandırmaya çalışan fakat bu süreçte benzersiz akışları takip eden kişilerin buluşabilecekleri ortak zemin daralmaktadır. Anlayamamazlık ise radikalleşmeye sebep olmaktadır. Bu radikalleşmenin önemli bir yansıması ise sosyal medyada gündelik tartışmalara yansımaktadır. Oya Tokgöz (2021, s. 18) sosyal medyanın yurttaş gazeteciliği tarafından rağbet gören bir hizmet kabul edilmesine karşın bu platformlarda aktarılan hakaret ve küfürlerin kargaşa potansiyeli taşıdığına dikkat çekmektedir. Kuramsal düzlemde herkesin söz edimini kamusallaştırabilmesinin ilk bakışta olumlu bir gelişme olarak anlaşılabilecek olmasına karşın daha dengeli bir yaklaşımda toplumların kendi iyilikleri adına oluşturmaya çalıştıkları sınırların ortadan kalkmasına sebep olabileceği görülmektedir. Nitekim 'daha' demokratik bir iletişim ortamına zemin sunmakla birlikte öfkeli gruplar sosyal medya üzerinden örgütlenebilmekte ve nefret söylemini aşan eylemler gerçekleştirebilmektedir (Erdoğan, 2026).

Alan yazınında sayısal teknolojilerin olumlu yönleri tartışılsa da soru işaretleri belirsiz bırakılmaktadır. Her ne kadar geniş kesimler kamusal alana katılsa ve değişik söylemler kendine bu alanda yer edinse de bu durumun daha kapsayıcı siyasi ve toplumsal politikalara yol açma noktasında etkisi tartışmalıdır. Mevcut toplumsal düzen, radikal ve popülist siyasi eğilimlere ivme kazandırmaktadır (Dinçer, 2024, s. 30). Sosyal medyada farklı siyasi grupların karşılaşması ortak anlayışlar inşa etmekten ziyade anonimliğin veya fiziksel olarak uzak olmanın verdiği güven ile gündelik hayatta yaşanmayacak derecede uç söylemlere ve sinkafa sahne olmaktadır. Karşılıklı olarak tırmanan gerilim ise temsilî demokrasilerin muhtaç olduğu rejime yönelik toplumsal mutabakat temelini sarsmaktadır. Toplumun ortaklaştığı değerlerin silikleşmesi ise genel bir umursamazlık ve kopuşa neden olmaktadır.

Bahsedilen kopuşun medya özelinde gerçekleştiği alanların başında, hızla artan bir eğilim olarak insanların haber medyasından uzaklaşması gelmektedir. Reuters Gazetecilik Çalışmaları Enstitüsü tarafından yıllık olarak yayımlanan *Dijital Habercilik Raporu* uyarınca veri toplanan 47 ülkede her on kişiden dördü bazen veya sıklıkla haberden kaçınmaktadır (Newman ve diğerleri, 2025, s. 27). Gündemin çok hızlı değişmesi, yankı odaları, tüm haberleri takip etmenin imkânsız oluşu, haber kuruluşlarına duyulan güvensizlik, medyanın tarafsızlığına yönelik sorgulamalar, haberlerde karşılaşılan fazlaca olumsuzluk, agresif reklam politikaları, magazinleşme ve haberlerin tek tipleşmesi izlerkitlenin haber ile kurduğu bağı zedelemektedir (Erdoğan, 2025). Temsilî demokrasilerde medyaya meşruiyet sağlayan şartların ortadan kalkması, halkın medya kuruluş-

ları tarafından verilen haberler ile bağını kopartmaktadır.

Haber tüketimindeki düşüş kendini yönetmek adına iyi bilgilendirilmiş vatandaşlara ihtiyaç duyan demokratik toplumlar açısından olumsuz bir durum olarak tanımlanmaktadır. Haberden kaçınanların sayısındaki artış, medyanın hedef kitlesini daraltmakta ve bu durum bir yandan haber kuruluşlarının daha az kaynağa sahip olmasına neden olurken diğer taraftan haberden kaçınmayanlar için olumsuz sonuçlar barındırma ihtimali taşımaktadır (Zamith, 2022, s. 57). Vatandaşın enformasyon akışının dışına adım atması, demokrasinin bilgili vatandaşa dayandığı varsayımı sebebiyle ciddi bir soruna işaret etmektedir. Haber tüketenler ile kaçınanlar arasında açılan makas, siyasi tartışmalarda ortak zemini daraltma ve nihayetinde demokrasi adına bir tehdit oluşturma tehlikesi barındırmaktadır (Kim & Webster, 2012). Normatif temelden kurulan bu anlatıya karşın Morten Skovsgaard ve Kim Andersen (2022) tarafından belirtildiği üzere insanlar haber kuruluşlarına güvenmediklerinde haberden kaçınmaya daha yatkın duruma gelmektedir. Skovsgaard ve Andersen'in dikkat çektiği husus, küresel ölçekte haberden kaçınma eğilimi göz önünde bulundurulduğunda medyanın toplumdan uzaklaştığına işaret etmektedir.

İktisadi temeli sarsılan ve siyasi meşruiyeti kaybolan bir kurumun ne derece güvenilir olduğuna yönelik veri, medyanın toplumdan uzaklaşması açısından önemli bir kavrayışa zemin sunmaktadır. *Edelman* tarafından yıllık olarak hazırlanan *Trust Barometer Report* (2026, s. 13) uyarınca "diğer ülkelerin medyamızı kasıtlı olarak bozduğuna ve aramızdaki farklılıkları körüklediğine inanıyorum" sorgusuna verilen yanıtlarda 26 ülkenin 15'inde yıllık ölçümlerin en yükseğine ulaşıldığı görülmektedir. Ayrıca bu ifadeye katılım oranı 2021 yılından 2026 yılına %11 artmış ve %65'e ulaşmıştır. Aynı araştırmada medyaya duyulan güven üzerine yapılan sorguda veri toplanan 28 ülkede güven oranı %54, hükûmetlere güven ise %53 oranında tespit edilmiştir (2026, ss. 42-43). Medya ve siyasete olan bu güvensizlik ise temsilî demokrasilerde kitle iletişim araçlarının denetleyici rolü üzerine kurulan anlatıyı anlamsız hâle getirmektedir. Nitekim temsilî demokrasilerde yönetme hakkını sandık ile devretmek, yönetmek için siyaset kurumuna denetlemek için ise medyaya güvenmek demektir.

Yasama, yürütme ve yargıyı denetlemesi gereken bir kuruma duyulan güvenin kopuşu daha derinlerde ciddi bir epistemik krize işaret etmektedir. İnsanlar neyin gerçek olduğundan emin olamayacağının farkında olduğu için katılımdan uzaklaşmaktadır. Bu güvensizlik tablosu ise medyanın dördüncü güç değil de birinci güç olduğu şeklinde algılanmasına neden olmaktadır. Liberal anlatının özgür basını yerini reel-politik şartların geniş kesimlere ulaşmak açısından teknolojik ve ekonomik olarak daha avantajlı aktörlerine bırakmıştır. Medyanın kendi çıkarına hareket eden bir aktör olarak algılandığı toplumsal anlayışta ne karşılaşılan enformasyon bilgi niteliğinde yankı bulmaktadır ne de enformasyon ile karşılaşmak anlamlı bir eylem olarak algılanmaktadır.

Takip edilmeyen bir medya ekosistemi esas olarak temsilî demokrasilerin 'ihtiyaç' duyduğu aracılar hakkında toplumsal bir kopuşa işaret etmekte-

dir. Paralel bir zeminde siyasi partilerin güç kaybetmesine benzer olarak kitle toplumunun temsilî demokrasileri sürdürebilmek adına muhtaç olduğu bu ve benzeri aracıların güç kaybetmesinin bir boyutu yeni medyanın sunduğu imkânlar olmakla birlikte diğer boyutunu da toplumsal düzlemde kaybolan ve çeşitlenen anlamlarda aramak gerekmektedir. Nitekim çalışma boyunca üzerinde durulduğu üzere hâkim değerler, mevcut toplumsal yapıdan önceki bir zamana aittir. Bu toplumsal yapının değişiminde siyaset kurumunun değişmesi ve değişen ekonomi politikalarının doğrudan geniş kesimlere yansıması haberden kaçınma davranışında cisimleşmekle birlikte hayatını haber takip etmeye adayan veya kendi içinde sıkıştığı yankı odalarının gerçekliğini hayatın temel eşiği hâline getiren insanların da mevcut olduğu unutulmamalıdır.

Sonuç

Demokrasi, halkın yönetimini amaçlaması sebebiyle halka bağımlı bir yönetim türüdür. Ortaya çıktığı ve yaygınlaştığı tarihsel devrede temsilî demokrasiler hızla merkezileşen ulus devletlerde, birbiriyle yüz yüze gelemeyen fakat medya dolayımı ile bağ kuran toplumsal yapılarda yönetme hakkını devredenlerin kendilerine dönecek hizmet odaklı siyasette aracılar üzerine kurulmuştur. Medya bu aracılar arasında ayrıcalıklı bir konuma sahip olmakla birlikte kendisine yüklenen ödevi ne derece yerine getirdiği büyük bir soru işaretidir. Buna karşın hukuki ve siyasi mücadele açısından bir ihtimal olarak dahi kalsa basının kamu yararına işlevini yerine getirebilmesi adına önemli adımlar atılmıştır.

Küresel ölçekte birçok gelişme, temsilî demokrasilerin üzerine inşa edildiği temellerin artık yaşayan birçok kişinin tecrübe dahi etmediği, hayatta olan ufak bir kesimin ise belleğinde kalan bir anı konumuna gelmiştir. Ulus devlet nosyonu ve refah devleti anlayışı henüz tamamen yok olmamışsa bile önemli ölçüde aşınmış durumdadır. Bu gelişmelerin bir sonucu olarak temsilî demokrasilerde medyanın rolü ciddi bir dönüşüm sürecine girmiştir. Siyasi düzlemde demokratik gerilemeye yönelik tartışmanın kaynakları, iktisadi olarak tekelleşme olgusu ve toplumsal olarak geleneksel sosyolojik yapının bireylere bölünmesinin bir sonucu olarak medyanın işlevi de farklılaşmıştır. Düşünsel temelleri II. Dünya Savaşı sonrasında uygulama alanı bulan bu yaklaşım, 21. yüzyılın ilk çeyreğinde tecrübe edilen II. Dünya Savaşı öncesi koşullar ile "yarım" kalmıştır. Bu koşullar altında temsilî demokrasinin bir norm değil anomali olarak ele alınması gerektiği değerlendirilmektedir.

Bu anomali zaten temsilî demokrasilerin anlam bulduğu ve ihraç edildiği coğrafyanın küresel dağılımına bakıldığında anlaşılmış ve tartışılmış olmakla birlikte Küresel Batı olarak tanımlayabileceğimiz coğrafyada yaşanan sorunlar da artık belli başlı değerlerin yeniden ele alınması gerektiğine işaret etmektedir. Küresel ölçekte medya ve demokrasi tartışmalarında kavramların veya kuramların kendi bağlamlarını göz önünde bulundurarak tartışılması gerekmektedir. Temsilî demokrasilerin var olduğu koşulların kademeli olarak aşınmasını bir gerileme olarak çerçevelemek, toplumsal hayatın her alanına nüfuz etmeye

yönelik siyaset kurumunun gerçeklik ile bağını kurmaktan uzaktır.

Evet, demokrasi dönüşmektedir çünkü dünya 'o' dünya değildir. Olgu olarak somut olan bu durumun esas sorunlu yanı, değerlendirmeye esas alınan unsurların önemli bir çoğunluğunun artık var olmayan bir gerçeklik etrafında şekillenmesidir. Doğası gereği güç ve iktidar ilişkilerinin merkezinde olan medyanın temsilî demokrasilerdeki rolünü belirli bir argümantasyon silsilesi üzerinden ele almak, bir tercih olmakla birlikte zorunluluk değildir. Temsilî demokrasilerde medyanın rolüne yönelik yeni tartışmaların Batı merkezli düşünce geleneği ile farklı felsefi yaklaşımları bir araya getirmesi gerekmektedir. Temsilî demokrasilerin dönüşümünün, her dönüşüm süreci gibi sorunlara yol açması doğaldır. Buna karşın bu süreci coğrafi temsil niteliği oldukça kısıtlı bir çevrenin kendi tezlerine atıfla kurguladığı rekabetçi otoriterlik veya demokratik gerileme yorumları ile anlamlandırmak zor görünmektedir.

Kaynakça

Acemoğlu, D., & Johnson, S. (2023). *İktidar ve teknoloji: Bin yıllık mücadele* (C. Duran, Çev.). Doğan Kitap.

Adam, G. S. (1993). *Notes towards a definition of journalism: Understanding an old craft as an art form* (The Poynter Papers No. 2). The Poynter Institute for Media Studies.

Alemdar, K., & Uzun, R. (2019). *Herkes için gazetecilik*. Siyasal Kitabevi.

Altunoğlu, M. (2022). *Kimliğin kimliği*. Vulgus Yayınları.

Aslan, T., & Ulağlı, S. (2025). Yeni bir kamusal alan olarak sosyal medya ve Ahmet Minguzzi davasına yönelik bir söylem analizi örneği. *Middle Black Sea Journal of Communication Studies*, *10*(2), 150-167. https://doi.org/10.56202/mbsjcs.1809530

Baker, C. E. (2008). *Media concentration and democracy: Why ownership matters*. Cambridge University Press.

Barnett, C., & Low, M. (2009). Democracy. R. Kitchin & N. Thrift (Eds.), *International encyclopedia of human geography* içinde (ss. 70-74). Elsevier. https://doi.org/10.1016/B978-008044910-4.00767-7

Bennett, W. L. (2009). Power and the new media: The press and democratic accountability. F. Marcinowski & B. Pfetsch (Eds.), *Politik in der Mediendemokratie* içinde (ss. 84-102). VS Verlag für Sozialwissenschaften.

Berger, M. (2025). *Introduction to international studies*. Leiden University Press. https://doi.org/10.24415/9789087284725

Bessen, B. R. (2024). Populist discourse and public support for executive aggrandizement in Latin America. *Comparative Political Studies*, *57*(13), 2118-2151. https://doi.org/10.1177/00104140231223738

Bolay, S. H. (2021). Teknoloji değer yaratır mı?. *Uluslararası Değer Çalışmaları Dergisi*, *1*(1), 2-23.

Coleman, S., & Spiller, J. (2003). Exploring new media effects on representative democracy. *The Journal of Legislative Studies*, *9*(3), 1–16. https://doi.org/10.1080/1357233042000246837

Conboy, M. (2023). *Journalism, technology and cultural practice: A history*. Routledge. https://doi.org/10.4324/9781315097916

Curran, J., & Redden, J. (2025). *Understanding media: Communication, power and social change*. Pelican.

Danışman, A. (1982). *Basın özgürlüğünün sağlanması önlemleri: Devletin basın karşısındaki aktif tutumu*. Ankara Üniversitesi Basın-Yayın Yüksek Okulu Yayınları.

Diamond, L. (2017, 13 Ekim). *A gathering storm: Is there a crisis of liberal democracy?*. The American Interest. 15 Ocak 2026 tarihinde https://www.the-american-interest.com/2017/10/13/is-there-crisis-liberal-democracy/ adresinden erişilmiştir.

Dinçer, Ö. (2024). Digital dynamics in public discourse: Analyzing the relationship between digital media and counter-public spheres. *Yeni Medya*, *17,* 16-34. https://doi.org/10.55609/yenimedya.1509203

Dursun, Ç. (2023). Hakikat sonrası-post truth. F. Aydoğan (Ed.), *Medyada güncel kavramlar* içinde (ss. 1-16). Nobel Akademik Yayıncılık.

Dutton, W. H. (2009). The fifth estate emerging through the network of networks. *Prometheus*, *27*(1), 1-15. https://doi.org/10.1080/08109020802657453

Edelman (2026). *Edelman trust barometer 2026*. 4 Nisan 2026 tarihinde https://www.edelman.com/trust/2026/trust-barometer adresinden erişilmiştir.

Eğilmez, M. (2024). *Yeni ekonomi: 21. yüzyıla özgü yaklaşımlar* (2. baskı). Remzi Kitabevi.

Erdoğan, B. (2025). *Geleneksel ve yeni medya bağlamında Türkiye'de haberden kaçınma davranışı* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Erdoğan, B. S. (2026). Kamuoyundan vize almak: Karadağ'da Ekim 2025 vize krizi üzerine bir vaka analizi. *Anadolu Strateji Dergisi*, *8*(1), 155-168. https://doi.org/10.5281/zenodo.21022586

Flügel-Martinsen, O. (2026). *Critical political theory: Interrogating contemporary politics* (M. T. Taylor, Çev.). transcript Verlag. https://doi.org/10.1515/9783839400043

Foust, J.C. (2009). *Online journalism: Principles and practices of news for the web*. (2. baskı). Holcomb Hathaway Publishers.

Fukuyama, F. (1992). *The end of history and the last man*. The Free Press.

_____ (2025). *Liberalizm ve hoşnutsuzları* (S. Durgut, Çev.). Serbest Kitaplar.

Galtung, J. (1971). A structural theory of imperialism. *Journal of Peace Research*,

8(2), 81-117. https://doi.org/10.1177/002234337100800201

Geray, H. (2019). *Medyanın yeni ekonomisinde kurumsal iletişim*. Ütopya Yayınevi.

Güldoğan, K., & Sarı, R. R. (2025). Sosyal medyanın müzakere süreçlerini yeniden yapılandırması üzerine sistematik bir inceleme. *Bilgi Teknolojileri ve İletişim Dergisi*, *3*(2), 35-61. https://izlik.org/JA35PG47MT

Güngör, A. & Pınarbaşı, T. E. (2023). Alanyazında bir ikilem: Yapay zekâ, yeni medya ve iletişim pratiklerine dair bir tartışma. C. Yaşın & H. Hülür (Eds.), *İletişim ve kültürün dijital dönüşümü: Pratikler ve süreçler* içinde (ss. 71-90). Ütopya Yayınevi.

Güngör, N. (2020). İletişim: Kuramlar ve yaklaşımlar (Gözden geçirilmiş 5. baskı). Siyasal Kitabevi.

Habermas, J. (2022). Reflections and hypotheses on a further structural transformation of the political public sphere. *Theory, Culture & Society*, *39*(4), 145-171. https://doi.org/10.1177/02632764221112341

Habermas, J. (2023). *Kamusallığın yeni bir yapısal dönüşümü ve müzakereci demokrasi* (T. Bora, Çev.). İletişim Yayınları.

Hadarics, M. (2025). Democratic backsliding based on illusions: Authoritarians' biased perception of media freedom contributes to their political support. *International Journal of Psychology*, *60*(6), e70126. https://doi.org/10.1002/ijop.70126

Hanusch, F. & Maares, P. (2021). News production. K. B. Jensen (Ed.), *A handbook of media and communication research: Qualitative and quantitative methodologies* içinde (3. Baskı, ss. 93-111). Routledge.

Hassan, R., & Sutherland, T. (2024). *Medya felsefesi* (S. Mousavi ve N. Törenli, Çev.). Ütopya Yayınevi.

Heywood, A. (2013). *Politics* (4. baskı). Palgrave Macmillan.

Hulten, C. (1962). Basın ve cemiyet (O. Arı, Çev.). *Istanbul Journal of Sociological Studies*, *3,* 110-114. https://izlik.org/JA82RH28SD

Igric, G. (2011, 6 Mayıs). *Media freedom and its enemies in the Balkans*. Balkan Insight. 5 Kasım 2025 tarihinde https://balkaninsight.com/2011/05/06/media-freedom-and-its-enemies-in-the-balkans/ adresinden erişilmiştir.

İnce Özer, E., & Özcan Yılmaz, E. (2019). İfade özgürlüğü bağlamında sosyal medyanın olanakları ve sınırlılıkları. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, *12*(64), 773-794.

Jensen, K. B. (2021). Introduction: The state of convergence in media and communication research. K. B. Jensen (Ed.), *A handbook of media and communication research: Qualitative and quantitative methodologies* içinde (3. baskı, ss. 1-21). Routledge.

Jesenšek, L., & Verčič, D. (2025). Strategic polarization? Filter bubbles, bridges and the role of politicians on Twitter during 2019 European Election in Slovenia. *Communications*, *50*(4), 930-953. https://doi.org/10.1515/commun-2024-0018

Kassner, J. J. (2024). Truth matters: Factual accuracy, theoretic rationality, and the legitimacy of political decision-making. G. A. Babst, R. N. Souris & J. McGregor (Eds.), *Liberal constitutionalism and its contemporary challenges* içinde (ss. 25-42). Springer.

Kim, S. J., & Webster, J. G. (2012). The impact of a multichannel environment on television news viewing: A longitudinal study of news audience polarization in South Korea. *International Journal of Communication*, 6, 838-856.

Levitsky, S., & Ziblatt, D. (2019). *How democracies die: What history reveals about our future*. Penguin Books.

_____. (2025). When should the majority rule?. *Journal of Democracy*, *36*(1), 5-20. https://doi.org/10.1353/jod.2025.a947880

Lewandowsky, S., Ecker, U. K. H., Seifert, C. M., Schwarz, N. & Cook, J. (2012). Misinformation and its correction: Continued influence and successful debiasing. *Psychological Science in the Public Interest*, *13*(3), 106-131. https://doi.org/10.1177/1529100612451018

Little, A. T. & Meng, A. (2024). Measuring democratic backsliding. *PS: Political Science & Politics*, *57*(2), 149–161. https://doi.org/10.1017/S104909652300063X

Lührmann, A. & Lindberg, S. I. (2019). A third wave of autocratization is here: what is new about it? *Democratization*, *26*(7), 1095-1113. https://doi.org/10.1080/13510347.2019.1582029

Manovich, L. (2023). *Yeni medyanın dili* (A. E. Pilgir, Çev.). AA Kitap.

Newman, N., Arguedas, A. R., Robertson, C. T., Nielsen, R. K., & Fletcher, R. (2025). *Reuters Institute digital news report 2025*. Reuters Institute for the Study of Journalism. https://doi.org/10.60625/risj-8qqf-jt36

Nielsen, R. K. & Fletcher, R. (2020). Democratic creative destruction? The effect of a changing landscape on democracy. N. Persily & J. A. Tucker (Ed.), *Social media and democracy: The state of the field, prospects of reform* içinde (ss. 139-162). Cambridge University Press.

Nielsen, R. K. & Selva, M. (2019). More important, but less robust? Five things everybody needs to know about the future of journalism. *Reuters Institute for the Study of Journalism*. https://doi.org/10.60625/risj-6ypv-5n36

Özer, Ö. (2010). *Liberal basın*. Literatürk.

_____. (2026). Neoliberalizmin medyaya ve habere etkisi. D. E. Yavalar (Ed.), *Gazetecilik ve medya çalışmaları* içinde (ss. 35-69). Livre de Lyon.

Öztay, O. H. & Yurdakul, H. (2025). New media use and political participation: The case of İstanbul. *Akademik Yaklaşımlar Dergisi*, *16*(2), 920-938. https://doi.org/10.54688/ayd.1751597

Öztekin, A. (2016). *Siyaset bilimine giriş* (10. baskı). Siyasal Kitabevi.

Perloff, R. M. (2026). *The dynamics of political communication: Media and politics in*

a digital age (4. baskı). Routledge.

Pirro, A. L. P. & Stanley, B. (2022). Forging, bending, and breaking: Enacting the "illiberal playbook" in Hungary and Poland. *Perspectives on Politics*, *20*(1), 86–101. https://doi.org/10.1017/S1537592721001924

Saç, H. & Törenli, N. (2023). Panoptik yaklaşım ışığında alternatif medya ve değişken özellikleri. *Yeni Medya*, *15,* 259-281. https://doi.org/10.55609/yenimedya.1364918

Schlapp, H. (2015). *Gazeteciliğe giriş* (I. Aygün, Çev.; 7. baskı). Konrad Adenauer Stiftung.

Scholtz, H. (2026). *Rethinking democracy: The new model of democracy for the new democratic era*. De Gruyter.

Schwab, K. (2017). *The Fourth Industrial Revolution*. Portfolio Penguin.

Seyidov, I. & Artan Özoran, B. (2020). Insta-worthiness of news in new media journalism: How to understand news values on Instagram. *Türkiye İletişim Araştırmaları Dergisi*, *36,* 186-203. https://doi.org/10.17829/turcom.803352

Simmel, G. (2024). *Sosyolojinin temel sorunları* (D. Balkış, Çev.). Dorlion Yayınevi.

Šķestere, L. (2025, 26-28 Mart). *Navigating media freedom in the age of PR and digital transformation: Kristīne Misāne's case* [Konferans bildiri özeti]. *Rīga Stradiņš University 4th International Interdisciplinary Conference PLACES*: *Abstracts, 26-28 March 2025* içinde (s. 78). Riga, Stradiņš University. https://rw2025.rsu.lv/abstracts/e-books

Skovsgaard, M. & Andersen, K. (2022). News avoidance. G. Borchard (Ed.), *The Sage encyclopedia of journalism* içinde (C. 1, ss. 1099-1103). Sage Publications.

Smythe, D. W. (1981). *Dependency road: Communications, capitalism, consciousness, and Canada*. Ablex Publishing Corporation.

Stancea, A. & Botan, M. (2025). The price of (un)regulation: Tracing the flow of political advertising budgets and voter targeting across online platforms in Romanian elections. *Communications*, *50*(4), 996-1030. https://doi.org/10.1515/commun-2024-0038

Taş, O. (2021). Postmodernlik ve medya. Ö. Özer (Ed.), *Eleştirel medya kuramları* içinde (ss. 247-262). Siyasal Kitabevi.

_____. (2022). Propagandanın güncelliği: Yirminci yüzyıl teorisinden dersler. *Kültür ve İletişim*, *25*(1), 74-101. https://doi.org/10.18691/kulturveiletisim.1063060

Theuns, T. (2022). The need for an EU expulsion mechanism: Democratic backsliding and the failure of Article 7. *Res Publica, 28,* 693-713. https://doi.org/10.1007/s11158-021-09537-w

Tokgöz, O. (2020). *Siyasal iletişimi anlamak* (3. baskı). İmge Kitabevi.

_____. (2021). Çeşitli anlatım biçimleriyle günümüzde haberciliğin konumu. *Yeni Yüzyıl'da İletişim Çalışmaları Dergisi*, *3,* 5-20. https://izlik.org/JA53ZW22XF

_____. (2022). *Temel gazetecilik* (15. baskı). İmge Kitabevi.

Toplu, M. (2023). Geleneksel medyadan yeni medyaya gündelik yaşam. C. Yaşın & H. Hülür (Ed.), *İletişim ve kültürün dijital dönüşümü* içinde (ss. 269-306). Ütopya Yayınevi.

Törenli, N. (2011). *Tekno-siyasal paradigmalar*. Ütopya Yayınevi.

Turow, J. (2017). *Media today: Mass communication in a converging world* (6. baskı). Routledge.

Vaccaro, A. (2025). Measures of democracy. S. Sinharay (Ed.), *Encyclopedia of measurement in social sciences* içinde (2. baskı). Elsevier. https://doi.org/10.1016/B978-0-443-26629-4.00162-3

Vaišnys, A. (2013). The Parliament's public relations in terms of political journalism. *Žurnalistikos Tyrimai*, 6, 63-89. https://doi.org/10.15388/zt/jr.2013.6.7402

Van Reybrouck, D. (2022). *Demokrasi krizi* (Y. S. Kamadan, Çev.). alBaraka Yayınları.

Yücesan Özdemir, G. (2021). *İnatçı köstebek: Çağrı merkezlerinde gençlik, sınıf ve direniş* (2. baskı). İmge Kitabevi.

Zamith, R. (2022). *The international journalism handbook*. UMass Amherst Libraries.

Etik kurul onayı: Etik kurul onayına ihtiyaç bulunmamaktadır.
Çıkar çatışması: Çıkar çatışması bulunmamaktadır.
Finansal destek: Finansal destek bulunmamaktadır.
Yazar Katkı Oranı: O. Tokgöz (%50), B. Erdoğan (%50).

Ethics committee approval: There is no need for ethics committee approval.
Conflict of interest: There are no conflicts of interest to declare.
Financial support: No funding was received for this study.
Author contribution rate: O. Tokgöz (50%), B. Erdoğan (50%).